

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากการตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ นั้น หลักธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าได้ถ่ายทอดสู่บุคคลต่างๆ บุคคลบางท่านเลื่อมใสศรัทธาในคำสอนของพระองค์ได้สละเพศความเป็นภุชชฎีถือครองเพศบรรพชิต ส่วนบุคคลบางกลุ่มเลื่อมใสศรัทธาเช่นกัน แต่ยังคงดำเนินชีวิตความเป็นภุชชฎีต่อไปโดยการยอมรับนับถือในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักเกณฑ์ในการบริหารกิจการของบุคคลที่ถือเพศบรรพชิต ซึ่งต่อมาเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า คณะสงฆ์ ซึ่งการวางกติกากฎเกณฑ์ของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์ได้ประทานโอวาท โดยถือหลักการยึดพระธรรมวินัยไว้เป็นหลักในการบริหาร

ในสมัยพระพุทธเจ้า การบริหารจัดการคณะสงฆ์นั้นใช้หลักที่ใช้ในการปกครองนั้นคือ พระธรรมกับพระวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยหลักธรรมาธิปไตย ทรงแสดงธรรมบัญญัติพระวินัย ทรงบริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนา และทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ของภิกษุโดยที่พระพุทธองค์ทรงเป็นธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี เป็นผู้สนองงาน พร้อมด้วยพระมหาโมคคัลลานะและพระเถระทั้งหลาย พระองค์ทรงเป็นสังฆบิดร สังฆปริณายก ได้ทรงมอบให้สงฆ์ประชุมกันเป็นการร่วมกันทำสังฆกรรม ผู้เข้าร่วมประชุมพึงเป็นสมานสังวาสกัน เป็นไปตามหลักแห่งธรรมวินัย และจะต้องมีมติเป็นเอกฉันท์เป็นสำคัญ^๑

เมื่อทรงบัญญัติสิกขาบทและอภิสงฆาจารเพิ่มขึ้น ประการหนึ่งนั้น ภิกษุสาวกผู้บวชใหม่จำนวนพรรษาไม่ถึง ๕ ไม่สามารถจะรู้ทั่วถึงพระวินัยพุทธบัญญัติและประเพณีให้ถูกต้องตามระเบียบได้ในทางปฏิบัติก็เพียงแต่ใช้ความสังเกตและทำตามกัน จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาอบรม จึงจะรู้ได้ทั่วอีกประการหนึ่งคือ พระพุทธองค์ได้ทรงอนุญาตให้มีอุปัชฌาย์เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับให้ฟังฟัง เป็นผู้สอนพระธรรมวินัย เป็นผู้ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร^๒

การที่พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์การบริหารจัดการคณะสงฆ์โดยสงฆ์นั้น หน้าที่ในการบริหารให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จการ

^๑มานพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ชุดิมาการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑

^๒พระมหาเสริม ชยมงฺกโล, การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอช ที พี เพรส จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๓

ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรได้ก็ด้วยอาศัยคณะสงฆ์เป็นสำคัญ เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป^๓

การบริหารคณะสงฆ์ จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญเพราะหากมีระบบบริหารจัดการที่ดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับภาระงานมอบอำนาจกระจายอำนาจงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือเป็นหัวใจหลักในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านกาเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้สอดคล้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับ หรือระเบียบมหาเถรสมาคม มติ และพระราชบัญญัติของพระสังฆราช^๔

วัดคือสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นสถานที่สงบร่มเย็นทั้งกายและใจเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม ซึ่งตรงกับคำว่า อาราม คนไทยเรียกสถานที่ของผู้บำเพ็ญพรหมจรรย์ว่าวัดเพราะสถานที่ดังกล่าวเป็นเครื่องวัดภูมิธรรมและภูมิความรู้ของศาสนิกชน ผู้ประพฤติธรรมตามพระธรรมวินัยของพระศาสดา^๕

อำนาจในการบริหารอย่างในสมัยสุโขทัยยังปรากฏชัดเจนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ดังปรากฏในโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยรัชการที่ ๔ ว่ากษัตริย์มีอำนาจแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช และสำการประจำวัดต่างๆ แต่กระนั้นก็เป็นเฉพาะวัดหลวงเท่านั้น ในขณะที่ชาวบ้านก็เป็นผู้มีส่วนในการเลือกหรือแต่งตั้งสมภารวัดราษฎร์ที่ตนเป็นผู้สร้างหรือสนับสนุนอยู่ ขอบเขตอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชที่ตัดสินลงโทษ หรือควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ที่อยู่ห่างไกลก็เป็นเรื่องยากลำบาก หากแต่อาศัยชาวบ้านในชุมชนคอย

^๓ กองแผนงาน กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า คำนำ.

^๔ กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑

^๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ความสำเร็จการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

ควบคุมพฤติกรรมของพระสงฆ์ ดังที่ทราบกันดีแล้วว่าในอดีตนั้น หน้าที่ของพระสังฆราช และพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการบริหารทั้งหลายมุ่งไปที่กิจการใหญ่ๆ ระดับชาติ เช่น การชำระพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ เป็นต้นมากกว่าที่จะมุ่งไปดูแลวัดต่างๆ ไป เราย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ๖ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรให้มีความศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการหารูปแบบที่เหมาะสม และปรับปรุงระบบบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการบริหารจัดการในทุกๆ ด้านร่วมกับพระสังฆาธิการ ซึ่งภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติอย่างมาก ถึงแม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินการตามนโยบายหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เดียวกัน กรมศาสนาจึงได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการได้แนวคิดแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการ องค์กรสงฆ์เพื่อเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามยุคสมัย

วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนและสังคมมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้ การงานอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้นกระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือกิจกรรมการทำงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียนรวมทั้ง การปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์กรประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนได้มีการฟื้นฟู พัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมใจโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและช่วยชี้แนะทางที่ถูกต้อง^๖

อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๖๕๔.๗ ตารางกิโลเมตร คิดเป็น ๖.๓๕ ของพื้นที่ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๒๖ วัด สำนักสงฆ์จำนวน ๒๗

^๖ นิธิ เอียวศรีวงศ์, มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๖), หน้า ๔๓.

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

แห่ง ที่พักสงฆ์จำนวน ๑๗ แห่ง^๔ มีพระครูวิสุทธินนทสาร เป็นเจ้าคณะอำเภอกระสัง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอกระสัง ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักของการบริหารคณะสงฆ์อำเภอกระสัง อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยในฐานะที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และมีส่วนร่วมในระดับหนึ่งต่อการพัฒนาและวางแผนให้คณะสงฆ์ในเขตปกครองอำเภอกระสังมีความเจริญพัฒนาตามลำดับ จากที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ อีกทั้งได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขตามลำดับ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอกระสัง และเสนอแนะแนวทางแก้ไข

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์เอกสาร(Documents Research) ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบความหมายและความสำคัญพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ที่มีต่อการบริหารกิจการปกครองคณะสงฆ์ ต่อไป

๑.๓.๑ ศึกษาข้อมูล ปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๓.๒ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งตอบโจทย์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์

๑.๓.๓ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในเขตการปกครอง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

^๔ ข้อมูลจาก สำนักงานเจ้าคณะอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ต้องการทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ต้องการทราบประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ต้องการทราบปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และเสนอแนะแนวทางแก้ไขเป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้การวิจัย

การบริหาร หมายถึง การดำเนินการ วิธีการในการดำเนินการ การจัดการควบคุมให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ

คณะสงฆ์ หมายถึง หมู่คณะพระภิกษุสงฆ์ผู้สืบสายทายาทฝ่ายเถรวาทในเขตปกครองอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ประสิทธิผล หมายถึง ผลลัพธ์ที่ปรากฏออกมาให้เห็นถึงวิธีการ การบริหารจัดการของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

เขตการปกครอง หมายถึง บริเวณขอบเขตการดูแล กลุ่มครอง บริการทั่วถึง ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

พันธกิจคณะสงฆ์ หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามฐานะตำแหน่ง ที่ได้รับถูกต้อง ตามกฎหมาย กฎของสถาบัน และความนิยมของสังคม รวมทั้งในความเป็นพระสงฆ์

หน้าที่ของพระสงฆ์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามฐานะตำแหน่งหน้าที่ ที่ได้รับถูกต้อง และการประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัย จารีตประเพณีของพระภิกษุสงฆ์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเป้าหมายของการอุปสมบทที่ปรากฏในสมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่ามีเอกสารและงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์กับเรื่องพุทธวิธีการบริหารคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

คัมภีร์พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๔ ได้ปรากฏเกี่ยวกับการปกครองพระสงฆ์ให้อยู่ในกฎระเบียบ โดยทรงอนุญาตให้พระอุปัชฌาย์เป็นผู้ปกครองสัททวาริกร เหมือนพ่อปกครองลูก เพื่อให้เกิดความสวยงามว่า “ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์จักเข้าไปตั้งจิตสนทนากับสัททวาริกรจนบุตร สัททวาริกรจักเข้าไปตั้งจิตสนทนากับอุปัชฌาย์จนบิดา เมื่อเป็น

เช่นนี้ อุปัชฌาย์และสัทธีวิหาริกจกมีความเคารพ ยำเกรงประพฤติกถมเกลียวกัน จักถึงความเจริญ
งอกงามไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้”^๕

ทินพันธุ์ นาคะตะ ได้เขียนไว้ในวิทยานิพนธ์ว่า พระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญใน
การสร้างรากฐานของวัฒนธรรมทางจิตใจให้แก่สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนไทยในสังคม
ชนบท ซึ่งวัฒนธรรมทางจิตใจเหล่านี้ได้ถูกส่งต่อมาโดยตลอด ตั้งแต่วัยเด็ก วัยเรียน วัยบวชเรียน
จนกระทั่งวัยผู้ใหญ่ การอบรมบ่มนิสัยในเรื่องหลักธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมในพิธีทาง
พระพุทธศาสนาที่ได้รับมาตั้งแต่เด็กของคนไทย ย่อมก่อให้เกิดความประทับใจ นิยัสความเคยชิน
และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อไป สำหรับประเพณีการบวชเรียนของผู้ชายไทยนั้น
นอกจากจะทำให้ผู้บวชได้รับการขัดเกลาจิตใจ และลักษณะนิสัยจากหลักธรรม เพื่อให้เป็น
พุทธศาสนิกชนที่ดีแล้ว ยังแสดงให้เห็นศรัทธาอันแรงกล้าของคนไทย ที่มีต่อพระพุทธศาสนา
จนถึงอุทิศกาย อุทิศใจเข้าไปมีส่วนร่วมประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยในฐานะสาวกที่แท้จริง ซึ่ง
การฝึกอบรมจิตใจที่ได้รับในขณะบวชนี้ ย่อมมีผลต่อการควบคุมจิตใจของผู้บวชบ้างไม่มากนักน้อย
ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพระพุทธศาสนากับประชาชน ทั้งในด้านการประพฤติปฏิบัติที่
ดำเนินอยู่จริงในชีวิตประจำวัน ในด้านเวทย์มนต์คาถา และในด้านพิธีกรรม ย่อมมีส่วนเสริมสร้าง
ต่อการยึดถือพุทธปรัชญาเป็นหลักธรรมประจักษ์มาขึ้น^๖

พระวินัยปิฎก จุฬวรรค ภาค ๒ ได้ปรากฏว่า ท่านพระภัททิยะกราบทูลว่า “สมัยเมื่อ
ข้าพระพุทธเจ้าเป็นพระราชา ได้รับการอารักขาคุ้มครองอย่างดีทั้งภายในวัง และนอกวัง ได้รับการ
อารักขาคุ้มครองอย่างดีทั้งในเมือง และนอกเมือง ได้รับการอารักขาคุ้มครองอย่างดีทั้งในชนบท
และนอกชนบท ข้าพระพุทธเจ้าถึงจะได้รับการอารักขาคุ้มครองอย่างดีเช่นนี้ ก็ยังกลัว ยัง
หวาดหวั่นอยู่ สะดุ้ง ตกใจ แต่เวลานี้ข้าพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะไปในป่าก็ดี จะไปที่ควงไม้ก็ดี จะไป
ในสุญญาคารก็ดีเพียงผู้เดียวก็ไม่กลัว ไม่หวาดหวั่น ไม่สะดุ้งตกใจแต่อย่างใดเลย มีความโปรงเบา
กายยิ่ง ครอบงำชีวิตด้วยปัจจัยที่ผู้อื่นให้ มีจิตอิสระ จมมฤค ข้าพระพุทธเจ้าเห็นประโยชน์อย่างนี้ ไม่
ว่าจะไปในป่าก็ดี จะไปควงไม้ก็ดี จะไปในสุญญาคารก็ดี ฯลฯ จึงมักจะเปล่งอุทานเนืองๆ ว่า “สุข
หนอ สุขหนอ”^๗

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้อธิบายเกี่ยวกับ
นโยบายคณะสงฆ์ ในหัวข้อบรรยายเรื่อง “นโยบายการคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา” ว่า

^๕ วิ. มหา. (ไทย) ๔ / ๖๕ / ๘๑.

^๖ ทินพันธุ์ นาคะตะ, “คุณค่าของพุทธศาสนาในการบริหารราชการ”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๕), หน้า ๘.

^๗ วิ. จุ. (ไทย) ๗ / ๓๓๒ / ๑๗๓.

พระพุทธศาสนาถือว่าสูงสุด ซึ่งอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นโยบายคณะสงฆ์ภายใต้รัฐธรรมนูญ “ให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาและปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย กฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง เพื่อการดำรงในสมณะธรรม ปฏิบัติสมณกิจ ให้เกิดการพัฒนามั่นคงถาวรและเรียบร้อยดีงามแห่งพระพุทธศาสนา เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมสืบไป สถาบันสงฆ์และประเทศชาติโดยให้พระอุปัชฌาย์เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแลส่งเสริม โดยยึดหลักว่า พระภิกษุเป็นฐานรองรับวัด วัดเป็นฐานรองรับคณะสงฆ์ พระสงฆ์เป็นฐานรองรับพระพุทธศาสนา”^{๑๒}

พระมหาวงศ์ไทย ศรีจารักษ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง “การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๔๓๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๗)” พบว่า ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะการศึกษาที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะสงฆ์ไทย ตลอดถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอันเป็นผลเนื่องจากการศึกษา และการศึกษาที่ดีทำให้การปกครองได้ผลรับที่ดีด้วย”^{๑๓}

พระมหาเจริญ จันทร์จรัส ได้ศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง “บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีของกรุงเทพมหานคร” พบว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการทำความเข้าใจของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์ โดยมีพุทธประสงค์ให้คณะสงฆ์ยอมรับ และระเบียบของการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็ทรงบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ”^{๑๔}

พระมหาวิญชัย กลิ่งโพธิ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔.” พบว่า การบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นการปกครองแบบ สังฆสภา แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๓

^{๑๒} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

^{๑๓} พระมหาวงศ์ไทย ศรีจารักษ์, “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๔๓๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๗)”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๑๔} พระมหาเจริญ จันทร์จรัส, “บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีของกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

เดิม อันเป็นผลทำให้การทำงานขององค์กรสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ ขาดพลวัตร และไม่อาจบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้^{๑๘}

สรุป การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น สมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธองค์ทรงปกครองแบบลักษณะ “พ่อปกครองลูก” มีการใช้อำนาจในการปกครองทั้งแบบพระเดช แบบพระคุณ คือลักษณะ อะลุ่มอล่วยเอาคุณธรรมเป็นที่ตั้ง ยึดหยุ่นตามความเหมาะสม ตามที่ศึกษาทบทวนการวิจัยมา ทราบซึ่งถึงการบริหารคณะสงฆ์ในยุคพุทธกาล เพราะทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น โดยใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ คือหมู่สงฆ์นั่นเอง ใช้หลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

๑.๗. วิธีดำเนินวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและการศึกษาข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ ดำเนินเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นบรรณานุกรม หนังสือและเอกสารงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล โดยมุ่งตอบประเด็นปัญหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการวิจัย ต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๘.๒ ได้ทราบประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๘.๓ ได้ทราบ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และเสนอแนะแนวทางแก้ไข

^{๑๘}พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘๗.